

Evlilik Kurumuna Aykırı Bir Bakış: Bekir Yıldız'ın Evlilik Şirketi Hikâyesi

Murat TURNA¹

¹ Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Konya, Türkiye, mturna@erbakan.edu.tr,  <https://orcid.org/0000-0002-1413-6246>

Makale Bilgileri	ÖZ
Makale Geçmişi Geliş: 01.10.2023 Kabul: 14.12.2023 Yayın: 31.12.2023 Anahtar Kelimeler: Evlilik, Aile, Değer, Bekir Yıldız, Hikâye.	Türk edebiyatında aileye dayanan çok sayıda kurgusal eser vardır. Bekir Yıldız, aileyi kendisine tema edinmiş yazarlardan biri olarak nikah, evlilik, çocuk gibi konulardaki aykırı fikirleriyle diğer sanatçılardan ayrılır. Romanlarında çoğu kez aileyi kendine mihver edinir. Evlilik Şirketi ise otobiyografik bir nitelik taşıması ve yazarın ideolojik bakış açısını yansıtmaları bakımından önemlidir. Hikâyedeki kurgunun ve fikirlerin Halkalı Köle, Aile Savaşları romanlarının nüvesi olduğu, yapılan incelemeden saptanabilmektedir. Ayrıca evliliğin kurumsal yapısına dair yoğun bir tenkit içeren hikâyenin, aileye yönelik alışılmış perspektifi zorladığı görülür. Evlilik Şirketi kısa bir hikâye olmasına rağmen aile çevresinde değindiği konulara yaptığı göndermelerle kayda değer bir tematik hacim taşır. Eşlerin sadakat duygusu, cinsî ahlak düzleminde yadırgatan bir söylem içerir. Sosyal zorunluluklar, kadına yaklaşım biçimi ve gelenek hususlarında sergilenen tutumun yazarın ideolojik perspektifiyle ilgisi bulunduğu öngörülebilir. Hikâye evlilik kurumunun edebiyat yoluyla irdelenişinin bir örneğidir. Eserde, evli bir çiftin geçmişi ve bugünü göz önüne alarak beraberliklerini, fikirlerini, davranışlarını masaya yatırmaları ve birbirlerini sorgulamaları anlatılır. Yaptıkları muhasebenin neticesinde güvenleri sarsılan çift; eş olmanın anlamı, evliliğin önemi üzerine yaşadıkları hayal kırıklığını birbiriyle paylaşır. Hikâye ailevi değerler, ideolojik tutum bağlamındaki iletileriyle dikkati çeker. Makale, buradaki kurgunun, görüşlerin incelenmesini amaçlar.

A Contrary Perspective on The Institution Of Marriage: The Story of Bekir Yıldız's Evlilik Şirketi

Article Info	ABSTRACT
Article History Received: 01.10.2023 Accepted: 14.12.2023 Published: 31.12.2023 Keywords: Marriage, Family, Value, Bekir Yıldız, Story.	There are many fictional works based on family in Turkish literature. Bekir Yıldız, as one of the writers who take family as his theme, differs from other artists with his contradictory ideas on subjects such as marriage, marriage and children. He often uses the family as his focal point in his novels. Evlilik Şirketi is important because it has an autobiographical nature and reflects the ideological perspective of the author. It can be determined from the analysis that the fiction and ideas in the story are the core of the novels Halkalı Köle and Aile Savaşları. In addition, it is seen that the story, which contains intense criticism about the institutional structure of marriage, challenges the usual perspective on the family. Although Evlilik Şirketi is a short story, it carries a significant thematic volume with its references to the issues it touches upon in the family environment. The spouses' sense of fidelity contains a strange discourse on the level of sexual morality. It can be predicted that the attitude towards social obligations, the approach to women and tradition is related to the ideological perspective of the author. The story is an example of examining the institution of marriage through literature. The work tells the story of a married couple discussing their togetherness, ideas, and behavior and questioning each other, considering the past and present. The couple's trust was shaken as a result of their accounting. They share their disappointments with each other about the meaning of being a spouse and the importance of marriage. The story attracts attention with its messages in the context of family values and ideological attitudes. The article aims to examine the fiction and opinions here.

JEL Kodları / JEL Codes: Y3, Y6, Z00

Atıf/Citation: Turna, M. (2023). Evlilik kurumuna aykırı bir bakış: Bekir Yıldız'ın evlilik şirketi hikâyesi. *Sustainable Welfare*, 1(1), 63-74. doi.org/10.64086/SusWel.2025.7



"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

Yazar ve Eseri Etrafında Bazı Bilgiler

Bekir Yıldız, 1951'de yayımlanan ilk hikâyesiyle edebiyat hayatına atılmış; röportaj, hikâye ve roman türlerinde verdiği eserlerle adından söz ettirmiştir. Genellikle toplumsal gerçekçi bir çizgi süren Yıldız, en çok Anadolu'daki yaşam, göç ve aile temalarını işler. Bunlar arasından aile, onun özel bir ilgi duyduğu konudur.

Yaşam tecrübelerini eserlerinde aktaran yazar, yazdıklarında evlilik ve kadın konularını öne çıkarır. Nikah, aile, ekonomik ve sosyal kayıtların aile fertlerine tesiri bu bağlamda temas ettiği diğer konulardır.

Evlilik Şirketi ilk olarak 1972'de basılır. Yazarın *Halkalı Köle* (1980), *Aile Savaşları* (1984), *Darbe* (1989) gibi yukarıda dile getirilen aile eksenli romanlarından önce yazılmış olması itibarıyla önemlidir. Bekir Yıldız evlilik ve aile çevresindeki fikirlerini bu hikâyesinde net biçimde ortaya koyar. Eserleri kronolojik olarak okunduğunda, sahip olduğu görüşlerin *Evlilik Şirketi*'nden sonra hiç değişmediği gibi daha da katı bir hâl alarak, uç noktalara doğru ilerlediği görülür.

Otobiyografik nitelikteki eserleri ile ilgi toplayan yazarın bilhassa romanlarında kendi hayatından kesitler sunduğu, gözlemlerini kurguya döktüğü görülür.

Almanya macerasını 1966'da basılan *Türkler Almanya'da* adlı romanında anlatır. Eserde kendisine ve ailesine dair epey bilgi vardır. Yalnızca başkahramanın adı Bekir değildir. Mamafih başkahramana da oğlunun adını vermiştir. Almanya'da Türk işçilerin yaşadıkları, ayrı kalınan aileler, gurbet hayatının zorlukları romanın muhtevasını oluşturur. Yazar ayrıca kendi ailesinin Almanya'ya gelmesi ile ortaya çıkan durumu dile getirir. Kalacak yer sıkıntısı, çocukların bakımı meselesi, iş temposu yüzünden ailedekilerin birbirinden uzaklaşması Bekir Yıldız'ın romandaki kendi şahsi hikâyesidir.

Halkalı Köle, Almanya dönüşü sonrasındaki yaşamını anlatır. Annesi ile beraber aynı evde kalmalarının eşi tarafından istenmeyişi ile başlatılan eser, sükün eden başka hadiselerle bir ailenin dağılmasını işler. Yazar burada da kendi hayatına ait gerçeklikleri konu alır. Yaşadığı gönül macerası, ailesiyle bu yüzden çatışması Bekir Yıldız'ın doğrudan romanına aktardığı kişisel meseleleridir. Eşi ve çocukları ile bir türlü uzlaşmamış olan kahramanın yuvasını terk ettiğine şahit olunur.

Aile Savaşları'nda ise *Halkalı Köle*'de yarım kalan ailevi hikâye neticelenir. Sanatçı bu romanında boşanma safhasının sancılarını ve boşandıktan sonra kurduğu yeni yuvayı anlatır. Yeniden evlenmiştir ancak umduğu mutluluğu bir türlü yakalayamaz. Yeni eşiyle kavgaları kadının çalışması, aile düzeni, yuvanın anlamı üzerine olur. Görüşleri eşi tarafından kabul görmez ve araları büsbütün bozulunca, bu evlilik de boşanma ile biter.

Darbe, yine Bekir Yıldız'ın şahsi tecrübelerine, gözlemlerine dayanan bir romandır. Eserinde, 12 Eylül'ün aile merkezli kritiğini eden yazarın aileyi sabit bir tem olarak kullandığı ve bundan vazgeçemediği görülür.

Yazarın romanlarında kendi hayatını konu etmesi, bir başka açıdan, kurgunun şahsi yaşamla örtüşme oranının çok yüksek olması, Bekir Yıldız'ın yazarlık serüveniyle, yazarlıkta tuttuğu yolla ilgilidir. O, otobiyografik nitelikte eserler kaleme aldığını açıkça beyan eder:

“Söylediğim gibi, insanlardan çok, olaylar etkiledi beni. Urfalı oluşum. Almanya'ya gidişim. İlk evliliğim. 12 Eylül ve sonrası olaylar. Halkalı Köle ve Aile Savaşları'nın yazılmasına neden olan şimdiki eşim...” (Özkırımlı, 1984).

Yıldız'ın eserlerini incelemiş olan Durukoğlu (2012), onun öz hayat hikâyesini eserlerine aktardığını ve bunun “fotoğraf realizmi” denebilecek ölçüde, birebir yaşamla eser uygunluğu teşkil ettiğini bildirir. Kaydedilenlere sanatçının yakın çevresinin söyledikleri ve çeşitli araştırmalar da eklenebilir. Sözelimi Hızlan (1998), “Evlilik ve aile kurumu üzerine yorum arıyorsanız, *Halkalı Köle* ile *Evlilik Şirketi*'ni okuyabilirsiniz. Yıldız'ın bütün eserleri; kendi hayatının izdüşümüdür. Bu bakımdan o, yazmakla

yaşamak arasındaki kan bağının yazarıdır.” der.

Kısacası, bizzat yazarın beyanlarından akademik araştırmalara, oradan çevresi ile yapılan söyleşi ve röportajlara dek pek çok bilgi vasıtasıyla Bekir Yıldız'ın otobiyografik nitelikte eserler kaleme aldığı teyit edilebilmektedir. Mamafih detaylarda kaybolmadan kesinleşmiş bilgiler üstünden asıl inceleme nesnesine odaklanılmalıdır.

Evlilik Şirketi, kahramanların hayatlarına dair sunulan tafsilat üzerinden –Hızlan (1998)'ın da belirttiği gibi- Bekir Yıldız'ın yaşantısına bağlanabilmektedir. Hemen burada çalışma esnasında başvurulacak biyografik bilgilere Durukoğlu'ndan ulaşıldığı açıklanmalıdır. Hikâyenin başkahramanları, adı verilmemiş olan karı kocadır. Erkek, konuşma sıklığı ve kurguya yön verşi itibarıyla kadına nazaran daha fazla öne çıkar. Hikâyedeki erkeğin veya başkahramanın çok çocuklu, yoksul bir aileden geldiği, kadın kahramanın ise “az kardeşli” olduğu ve bir kasabadan geldiği söylenir. Yazar gerçekten kalabalık ve fakir bir ailede yetişmiştir. Hikâyedeki kadın kahramanın yazarın ilk eşi Güler Yıldız olduğu varsayıldığında, onun da hikâyedeki nitelikleri ile gerçek hayattaki özellikleri uyuşur. Güler Yıldız göçmen, az çocuklu bir aileden ve Eskişehir'in bir kasabasından gelir.

Evliliklerinde dokuz yılı tamamlamış olan çiftin çocukları henüz ufaktır. Kitabın 1972 tarihinde basıldığı ve yazarın 1957'de evlendiği düşünülürse, kurguyla gerçek arasında zamansal yakınlık ortaya çıkar. Fazladan bir bilgi olarak Yıldız'ın ilk çocuğunun 1958'de, diğlerinin 1959'da doğduğu not düşülebilir.

Hikâyede, erkeğin kadını aldattığı ve bunu itiraf ettiği kısımlar yer alır. Bu tarz itiraflara tamamen otobiyografik bir roman olan *Halkalı Köle*'de de rastlanır. Orada da kadın kahraman kocasının sadakatsizliklerinden haberdardır. *Evlilik Şirketi* mezkûr romanla aynı tematik öz üstünden ilerler. Bahsedilen romandan sekiz sene evvel yayımlanmıştır. İki eser arasındaki benzer vakalar, koştü örüntüler, ister istemez *Evlilik Şirketi*'ndeki kurgusal düzlemin gerçek olma ihtimalinin ne denli yüksek olduğuna dair düşündürür.

Yazarla hikâyedeki başkahramanın birbirine denk düşer hâl ve görüşleri, üstünde durulacak bir husustur. Bekir Yıldız tıpkı hikâye başkahramanı gibi bir kavram olarak aileye aykırı biçimde yaklaşır. *Evlilik Şirketi*'nde başkahraman olan erkek, zaman içinde “ailenin gübreleştigi” iddiasında bulunur (Yıldız, 2010). Aynı iddia *Halkalı Köle*'de hakarete dönüşür. Otobiyografik roman olan *Halkalı Köle*'de yazarın kurgusal izdüşümü olan başkahraman, yıllar yılı aile diye hayvan ahırında kaldığından dem vurur (Yıldız, 1980). Aileye dair olan menfi yaklaşım barizdir. Bekir Yıldız, ailenin sevgiyi öldürdüğü, zamanla rutine dönüşen ilişkilerin bireyleri yozlaştırdığı fikirlerini eserlerindeki kahramanlara söyler. Zaten doğrudan kendisi evlilik kurumuna karşı olduğunu beyan eder (Durukoğlu, 2012).

Yine ekonomik temelli zaruretlerle kadının erkeğin tahakkümünde kaldığı görüşü, hikâyede işlenen ve yazarın da hususi hayatında savunduğu fikirlerden biridir. Yıldız'ın sosyalist dünya görüşü hikâyede kendine yer bulan bir başka öğedir. Yazarla özdeş görüşleri olan başkahramanın aile olmanın mali cephesi, eşine iktisaden bağımlı kadın, geçim meselesi üzerine sarf ettiği sözler, Yıldız'ın dünya görüşünün eserdeki yansımalarıdır.

Bekir Yıldız'ın eserlerindeki kurgu hatta ayrıntılar dahi onun biyografisinden beslenir. Bunu daha önce tespit eden Durukoğlu (2012), kitaplardaki pek çok hadisenin yazarın hayatıyla bağdaştığına işaret eder. O yüzden *Halkalı Köle* ve *Aile Savaşları*'nı bir nevi anı roman olarak tanımlar. Aynıyla vaki olan irili ufaklı pek çok hadisenin yazarca kurgulaştırıldığı öne sürülür.

Bu romanlardan *Halkalı Köle*, Yıldız'ın ilk evliliğindeki dönemi aktarır. Eserde istemeden fakat kaçınılmaz biçimde kürtaja yönelen çiftin gergin ruh hâllerinden bahsedilir. Yazarın kurgusal temsili konumundaki başkahraman, maddi kayıtlar nedeniyle gönülsüzce kürtaj yaptırdıklarını anlatır. Bu mahrem ayrıntının otobiyografik eserde yer alması mühimdir. Yıldız, kitaplarında kendini, kendi ailesini anlattığını defalarca söyleyen bir yazar olarak, toplumun eleştiriye kapalı olduğunu, bu sebeple eleştiriye kendinden ve ailesinden başladığını, bunu da eserlerine yansıttığını açıklar. Bu yolla amacına ulaşmak için mahremiyetin teşhirinden de çekinmez (Durukoğlu, 2012). Aynı husus *Evlilik Şirketi* için de geçerlidir. İlk

evliliğinin anlatıldığı *Halkalı Köle*'de geçen kürtaj meselesi, hikâyede de dokuz senelik evli çiftin meselesi olur. Durukoğlu'nun söz ettiği eser yaşam ilişkisindeki ayniyet, bu tip mahrem ayrıntıların kurguya geçirilmesi ile teyit edilir. Belirtilenlere dayanarak, *Evlilik Şirketi*'nin yazarın hayatından izler taşıdığını ve otobiyografik yanları bulunduğunu kaydetmek mümkündür.

Evlilik ve Aile Kavramları Etrafındaki Vaka ve Görüşlere Bakış

Hikâye, aralarında huzursuzluk olduğu anlaşılan evli bir çiftin diyaloglarına dayanır. Eserdeki kahraman kadrosunu teşkil eden ikili, hikâye boyunca hayatlarını, birbirleriyle ilişkilerini değerlendirir.

Eser, kahramanların dürüstçe geçmişlerini anlatmayı taahhüt etmesiyle başlar. Kendi mazilerine yönelik konuşmaları, samimi havanın etkisiyle itiraflara dönüşür. Ne var ki itiraflar kısa sürede ihtilaf doğurur. Sitem ve öfke boy gösterir. Konuşulanların ardından kahramanların moral bozukluğu içerisinde olduğu müşahade edilir. Çift, birbirini gerçekten tanıyıp tanımadığına dair düşünür.

Henüz hikâyenin başında iken erkeğin evlilik, iffet, ahlaki meşruiyet hususlarında toplumun görüşleriyle bağdaşmayan fikirler ileri sürdüğü dikkati çeker. Başkahraman olan erkek, bir koca olarak eşine ve evliliğine nasıl baktığını açıklar. Ona göre evlilik, metazori bir sosyal ritüeldir. Hür yaşayamamış, erdem nedir öğrenememiş kişiler henüz bağımsızca kendi kararlarını alamadan, insan denen varlık üstüne hiç düşünmeden hayatını bir başkasıyla birleştirmektedir. Bunda da toplum etkilidir. Toplumun ahlaki paradigması, müeyyide sistemi bireyi tahakküm altına alır.

Başkahraman kendi evliliğinde, kadına duyduğu fizikî ihtiyacın asli sebep olduğunu söyler. Bu ihtiyacı, beşerî meşruiyete oturtup ve toplumca saygınlığa kavuşturmak için normlar devreye girmiştir. Kahramanın itirazı en başta bunadır. Bir erkek sırf kadın arzuladığı için evlen(diril)memelidir. Kahramana göre Türkiye'de gelenekler, zorlayıcı sosyal kaideler bireyin şahsî yaşam tecrübesi edinmesine imkân tanımaz. O, cinsî tecrübenin evlilikten önce elde edilmesinden yanadır. Bundan dolayı başka coğrafyalardan örnekler getirir:

“Avrupa'nın batısından. Bak, kız kaçıyor gibi yapıyor. Cilvesinden ama. Yaşı on üç, on dört. Bizdeki eşekli çocuk yaşında. Yakaladı kızı. Yuvarlanıyorlar alt alta, üst üste. Duruyorlar. Çocuk üzerinde. Parkın ötesinde, para üzerine konuşuyor anneler babalar. Seks özgürlüğünü konu etmiyorlar artık. Bayatlamış bir konu çünkü. Çocuk doluyor. Kız sevinçli. Gözlerine bak. Bakireliğini bedeninden sildirdi diye daha çok seviniyor. Sevdiği çocuğu arayıp bulunca yormayacak onu. Bak diyecek, görgüsüz değilmişim ben. Kana paydos. Aşkımız türlü hünerlerle süslensin. Al sana... Al... Acemi çaylağa bak. Bakire kıza gönül düşürmüş...” (Yıldız, 2010)

Normlar, ihtiyaçların kabul ve saygı gören bir hâl alabilmesi için vardır. Ahlaki pratiğin teşekkülü kurallarla sağlanır. Kahraman ise tüm bunları zoraki şablonlar olarak görür. Belli bir maksat için bir kadınla aynı çatı altında yaşamayı tasvip etmez. Ayrıca evlenmeden önce bir münasebet kurmanın namus algısıyla olan ilişkisine de değinir. Onun açısından genel kabule mazhar olmuş kaideler lüzumsuzdur. Dolayısıyla nikahsız birliktelikleri onaylar.

Öte taraftan karısının evlilik öncesinde yaşadıklarını işitince, tepki gösterir. Eşinin bakireliğini koruyarak başkasıyla cinsî açıdan yakınlaştığını itiraf edişi, başkahraman olan erkeği kızdırır. Öfkeden köpürmüş hâlde ona, “Namuslu olduğun için değil, namuslu olmaya zorunlu olduğundan kalabilmişsin bana. Kuşkusuz, bütün ötekilerle birlikte doğuştan mühürlü olmasaydın, kim bilir kaç erkekle yatacaktın. Erdem mi bu?” diye çıkışır (Yıldız, 2010).

Tepkisinin iki yönlü olduğu düşünülebilir. İçten içe eşinin yaptıklarına sinirlenir fakat özellikle faziletin toplum baskısıyla tesisine karşıdır. Karısının “Peki, senin başkalarıyla ilişkin olmadı mı?” tarzındaki savunması, başkahramanın duygularını dizginletir. Kadın onu başka düşüncelere yöneltir. Başkahraman ister istemez mazisini hatırlar. Ergenken köyünde insan dışı nesne ve varlıklarla tatmin olmuştur. Sonra kadının varlığıyla tanışmıştır. Genç kızlar, yaşlı kadınlar hayatında yer almıştır. Dahası evlendikten sonra da karısını aldatmıştır. Bunları anımsarken eşi ona, “Evlendikten sonra, başka kadınlarla

yattın değil mi?” deyince, kahraman yeniden öfkeye kapılır. Genç kızken yaptıklarını karısının yüzüne çarparak, meseleyi geçiştirir tarzda sözler sarf eder. “Oysa ben, durmuyorum bu konular üzerinde şimdi” der (Yıldız, 2010).

Eşinin üstelemesi başkahramanı pervasızlaştırır. Aralarındaki diyalog yıpratıcı bir hâl alır (Yıldız, 2010):

“Nasıl yaptın bunu, benim gibi bir kadına?”

“Neyi?” diye sıçradı adam. “Ha... Evet,” dedi ardından. “Yapılıyor işte. Kızdın mı? Anlamak ister misin beni? Acımak için hiç olmazsa...”

“Biz alçağız,” diye öfkeleni kadın. “Dürüst olmanın da kolayını bulduk. Acımak ve acınmaya sığınmak sonunda.”

“Çocukluğumuza, gençliğimize birlikte acımıştık ama. Ortak yanlarımız olduğu için, hiç de öfkelenmemiştin.”

“Benim yerimde sen olsan? Seni aldatsaydım?”

“Anlaşılan aldatmadığın, daha doğrusu aldatamadığın için, aldatılmışlığa kıızıyorsun karıcığım.”

Kadın biraz daha öteye gitti. “Karıcığım ha!.. Uzak dur benden. Yılan gibi soğuk geliyorsun şimdi.”

Gayrimeşru ilişkilerini normalleştiren başkahraman, eşinin hislerini hiçe sayar. Karısı evlendikten sonra ona sadakatsizlik etmemiştir. Oysa başkahraman bunu önemsemediğini belli eder. Aldırışsız bir tutum takındığı gibi karısının üstüne giderek kendi kabahatini örtmeye uğraşır.

Eşinin kızgınlığını, onun da aynı sadakatsizliği işlememesine bağlaması ise başlı başına bir meseledir. Bu tavır başkahramanda vicdan ve iffet kavramlarının tuttuğu yere dair fikir verir. Doğruluk ve ölçülü olma ilkelerine mesafesini tespit açısından kayda değerdir.

Sahnenin devamında başkahraman pişkin bir tutum takınarak, çoğu erkeğin zaten eşine ihanet ettiğini anlatır. Yakın çevrelerinden bile birçok erkeğin karılarını aldattığından dem vurur.

Kadın, kocasının sadakatsizlikte bulunduğunu öğrenince hiddetlenmiştir. Kocasının yaptığını böylesine rahatça itiraf edip savunması ise onu afallatır. Bir erkekle dokuz yıl yaşayıp onu hiç tanımamasına hayıflanmış kadın karmaşık duygular içerisinde iken kocası, eşini iyice sarsan cümleler kurmaya devam eder:

“Baban da yapmıştır annene karşın. Oğlun da yapacak ileride. Bana kalırsa, suçlu, hiç kimse. Çocukluğumuzun yarım kalan boşlukları doldurulmuyor bir türlü.” (Yıldız, 2010).

Kadın, kocasının ihanetlerini kılıflara uydurma gayreti karşısında şaşkındır. Onun üste çıkma çabasını görünce, elem içerisinde, “Bin kez pişmanım buralara vardığımıza. Sorunu öyle ortaya koyuyorsun ki, pisliğin için, seni kutlamamı isteyeceksin nerdeyse.” (Yıldız, 2010) der. Başkahramanın bundan sonra söyledikleri ise daha çarpıcıdır. Karısı ile beraberken başkaları ile olduğunu hayal ettiğini açıklar. Kurduğu hayallere dair ayrıntılı satırların ardından harem kurma arzusu taşıdığını anlatan bir kısım gelir. Kadın, sitemkâr bir sohbetle başlayıp yer yer tatlı anlar yaşadığı gecede duyduklarıyla alt üst olmuştur. Samimi sözler, acı ve tuhaf itiraflara dönüşüvermiştir. Gayriihtiyari olarak kocasının sapkın biri olduğunu düşünmeye başlar. “Sen obur bir et yığınsın. Hastasın belki de.” demekten kendini alıkoyamaz (Yıldız, 2010). Başkahraman ise eşinin tasvip etmediği durumların pek çok ailede yaşandığı ama saklandığı görüşündedir. Onun nazarında toplum, aileler kusurlarla maluldür; ne var ki kimse –kahramanın deyişiyle – “pisliklerinin” gün ışığına çıkmasını istemez.

Başkahramanın dürüstlük taahhüdü altında dile getirdikleri, muhayyilesi ve kişiliği hakkında ipuçları içerir. Cinsî arzularını öne alıp, doyum adına ahlaki ve sosyal ilkeleri göz ardı edici; aile hukukuna sığmayacak davranışlarına meşruiyet kazandırma uğraşısı oldukça düşündürücüdür. Kadın kocasının sınır tanımazlığını garipser ve ayıplar. Eşi ise kınamaları umursamaz. Hatta böyle açıkça konuşan bir kocası olduğu için eşinin özel bir kadın olduğunu çünkü başka erkeklerin gizli fikirlerini içinde tutarak eşleriyle yaşadıklarını ileri sürer. Gizlisi saklısı olmayan bir erkeği koynuna alan kadının şanslı olduğundan

bahseder. Diğer kadınlar, erkeklerinin hiçbir sırrını, hayalini bilemezken, kendi karısının bunları bilmesinin ona tanınan ayrıcalık olduğuna kanidir. Ahlaki kusurlarının hayat arkadaşına imtiyaz bahşettiğini düşünmesi, başkahramanın hatalarını meziyet addettiğine işarettir.

Başkahramanın somut fiilleri ve fiiliyata dökülmemiş kabul ve görüşleri, onun etik değerler üstünde pragmatist biçimde oynadığı fikrine yol açar. Hataları vardır fakat söz ve mantık oyunları ile hatalarını erdem gibi takdim eder. Ailevi bağlar saygı ve sadakat gerektirirken, o ihlal ettiği değerleri polemiğe girilerek perdeler ve zaafalarını âdeta hünermiş gibi anlatır. Aldatmanın, sapkın düşlerin ve genel bir ölçsüzlük hâlinin eleştirilmesi gerekirken başkahramanın had bilmezliğini muhtelif koşullarla, hayatın rutinleriyle mütemadiyen bağdaştırdığına şahitlik edilir. Buradan yeni bir paradigma inşasına doğru ilerlenir. Rutine dahil edilenin artık normal kabul edileceği; normalleşenin de değer olma potansiyeli taşıdığı düşünüldüğünde, başkahramanın etik dışı olanı, etiğin içine yerleştirme çabasının ne manaya geldiği anlaşılabilir. Mamafih değerlerle oynamak, tehlikelidir.

Kahraman onay görmeyen davranışlarını mazur kılmak için aşırı genelleştirmelerde bulunur, her erkeğin kendi yaptıklarını yapabileceğini söyler. Hatasını değişik şekilde yorumlar ve sadakatsizliğine mazeret olarak erkeğin tabiatını geçerli bir nedenmiş gibi sunar. Başka bir yerde ise toplumun iki yüzlü olduğundan söz açar. Makul olmayanı kabul dairesine çekmek için türlü yollara başvurur. Tüm bu çabaları, doğrudan veya dolaylı olarak değerlerle oynamak manasına gelir.

Aktulum'a (2022) göre, bir odağa değer yüklenmesi, kişinin ilgisinin tamamen onda toplanmasıyla oluşur. Bu daimî yöneliş değeri doğurur. Değerin kökeninde ise arzu yatar. Aktulum, kişinin bir odağa yönelerek onu değerli hâle getirdiğini söyler. Bu izah açısından başkahramanın hikâyede süreklilik arz eden ilgisine bakmak gerekir. O, cinsi ilgi ve tatmin odaklıdır. Bu yüzden kendi yaptığına değer atfetmesi, kendi normlarını inşası olarak yorumlanabilir.

Evli olmakla beraber tek eşliliği benimsemeyişine de değinmelidir. Başkahraman tek bir kadınla yetinmek istemez. Bunun psikolojik ve fiziksel sebepleri olduğu, anlattıklarından saptanabilir. Eşine, “Çok kadın istemek... Harem kurarcasına hem de... İstiyorum işte. Açık yüreklilikle söylüyorum sana” diyen başkahraman, karısının sert tepkileri karşısında bile susmaz. “Eskilerde yatak olan harem, şimdi kafaların içinde kuruluyor. Eskiye göre daha mı dürtüst yani?..” diye karısına sorar (Yıldız, 2010). Görüldüğü üzere, yadırgatıcı fikirlerini devamlı olarak olağanlaştırma peşindedir. Gençliğinde hissettiği cinsel açlığı o dönemde tatmin edemeyişi, yetişkinlik döneminde bile onu etkilemeyi sürdürür. Arzu ve fikirlerinin psikolojik kökeni, kuvvetle muhtemel, bastırılan tatminsizlik duygusuyla ilgilidir. Bastırılan unsurun, sonradan şiddetle su üstüne çıktığı bilinir. Bilinç düzeyindeki istek ne kadar şiddetle bilinçaltına doğru bastırılırsa, o kadar şiddetle bilinç yüzeyine çıkar. Diğer yandan fizikî sebebe de temas edilmelidir. Hikâyede başkahramanın doymak bilmez bir kadın arzusu olduğu pek çok yerde vurgulanır. Onun biyolojik tatmine düşkün biri oluşu diğer nedendir. Yazarın otobiyografik romanlarında da bu noktanın vurgulandığını belirtmek gerekir.

Başkahraman, istek ve görüşlerinin aşırılığa kaçmadığını ispatlamak için kendini şu sözlerle izah eder:

“Uygarsam eğer, uygar diye öğretilen toplumlardan almışsak evlenme yasamızı, her batılı gibi doğduğum andan itibaren isterim bütün özgürlükleri... Batıda doğan her çocuk, ileride bağlanacağı evlenme yasasına, kadınlara doya doya yaklaşırken, ben, bir tek kadın olsun da çamurdan olsun, diye yaklaştım evliliğe... İmza atmaya... Eğer batılıysam, onun yasalarına göre kalıplara dökülmek isteniyorsam, böyle. Bir de... Batıda doğan her çocuk, haremiyle birlikte doğuyor. Biz batılı mıyız, yoksa?.. Bu konuyu konuşmak bile gülünç geliyor bana artık.” (Yıldız, 2010).

Batıdaki evlilik öncesi ilişkileri model aldığı anlaşılan kahraman, kadına olan yoğun ilgisini rasyonelleştirmeye çalışır. Aynı anda ahlaki paradigması farklı iki toplumu birbiriyle kıyaslar. Bu esnada orta çağ töreleriyle yetiştiğini söylemesi ve toplumsal baskıyla bireylerin kısıtlandığını dile getirmesi önem arz eder. Yaşadığı toplumun normlarına itaat etmek istemez. Mevcut değerlerin ilkellik olduğu ve kıymet

ifade etmediği kanaatindedir; çünkü bunlar isteklerini gerçekleştirmeye engeldir. Arzularını dizginlemeden yaşamayı tercih eder. Disipline eden, sınırlayan düzen ise onun açısından medeni olmaktan uzaktır. Kahramana göre eğer Batı modernse ve amaç uygar dünyaya benzemekse değerlerle yaşantılar arasında uyum olmalıdır. Hedeflenenle, değerlerin tanzimi ve medeniyet diye sunulan olgu uyuşmaz.

Kahramanın burada iki kültür alemini mukayese ederken toplumu da tahlil etmeye çalıştığı gözlemlenir. Anadolu'da namus uğruna cinayetler işlenirken, Batı'da cinsi serbestliğin aile üyeleri tarafından kanıksandığından dem vuran kahraman, bu iki uç arasında değerlerini tanzim etmeye çalışan bir ülkenin aslında hasta bir medeniyette yaşadığı görüşünü savunur. Toplum riyakardır. Günahlarını gizli yaşar ama değerlerini yüksek sesle haykırır. Değerlerini birey olarak çiğneyenler, kolektif hayatta nizamın kutsallığını över. Kahramanın işaret ettikleri, esasen sözü ona teslim eden yazarın görüşlerinden ayrı değildir. Bunlar otobiyografik romanlar olan *Halkalı Köle* ve *Aile Savaşları*'nda da başkahramanların bildirdikleridir.

Yazarın hikâyedeki kurgusal yansıması olan kahraman konuştuğu, eşiyle arasındaki mesafenin açıldığı görülür. Bir noktadan sonra kahraman, evliliklerin sahte değerler ürettiğine sözü getirir. Diyaloglar gittikçe kırıncı olur. Konu sonunda boşanmaya kadar dayanır. Kahramanların evlilik konusundaki duruşlarının kavranması bakımından önemli iletiler içeren şu alıntıya yer vermek uygun olacaktır (Yıldız, 2010):

“Sen niye evlendin öyleyse?”

“Bilemezdim sonunun böyle olacağını.”

“Ben remil attım sanki,” dedi adam alaylı... Başkalarıyla evlenseydik daha mı iyi olacağımızı sanıyorsun. Desen değişik olsa bile elyaf aynıdır. Evlenmek değil, ayrılmak önemli bence.”

“Sına görelim;” dedi kadın, kızmışçasına. “Bakalım ayrılmayan kim olacak sonunda.”

“Ben. Ayrılamam asla...”

“Aferin,” dedi. “Bunu bekliyordum senden.”

“Yanlış anlama,” dedi adam. “Ayrılmayız demek istiyorum ben. Çünkü senin ne denli güçsüz olduğunu salt ben bilirim... Sen de beni bırakmazsın hem. Çünkü namuslu olmaktan başka hiçbir özelliğin yok senin. Evlenmekle, namusunun bekçiliğini de bana yaptırıyorsun. Tembel kadın...”

“Namussuz bir kadına düşecektin ki,” dedi ağlamaklı bir sesle...

“Namussuz olmak, tembel olmaktan daha zordur,” dedi adam. “Onlar yüzlerce adamla yatarak hayatlarını kazanırlar, oysa sen tek kişiyle yatarak...”

“Sen... Terbiyesiz...”

“Sözümü kesme,” dedi adam, aceleyle. “Seni değil, evliliği yutturdular bana. Vitrinde güzel görünen elbise gibi... Satılmış malını kimse almıyor nedense. Ama sen de peşin ödenmiş faturayla fazla böbürlenme lütfen.”

“Bitiyor... Aramızda her şey yıkılıyor. Çocuklarımın yanına gidiyorum.”

“Seni rahatlandırmak, güçlendirmek için böyle konuşuyorum... Hem toplumun çekirdeği bütün olamıyor, didişip duruyorsa, öteki kurumlardan hayır geleceğini mi sanıyorsun hâlâ?”

Evlilik kurumuna olan aykırı bakışını karısı üzerinden açıklamaya çalışan kahramanın tavrı, eşini rencide eder. Buna rağmen o hem karısını hem de evliliği eleştirmeyi bırakmaz. Karısının ev içindeki bakımsızlığından hoşlanmadığını, evliliğin de artık bir nevi formaliteye dönüştüğünü bildirir. Nikahlanmanın karşılıklı bir akdi imzalamak olduğundan bahsederek, bir çeşit alışverişe benzettiği evlilikleri hakkında kaba ve incitici bir üslupla konuşur (Yıldız, 2010):

“Evlendiğimiz günü anımsa. İmza atmıştık. Bir bono üzerine atar gibi... Sen etini benden başkasına

sunarsan, bononun yırtılması... Ya benim bozma hakkım? İşlemiş faizlerin toplamı... Nafaka...”.

“Ailevi meselelerin bu dereceye getirilebilmesinde, şüphesiz önceleri bu meselelerin çözümünde başvurulmuş ve yıpratılan bu ilişkilerin koruyuculuğunu da yapan ahlak, gelenek ve inanç değerlerinin etkilerinin azalmasının rolü yadsınamaz bir gerçektir.” (Turgut, 2017).

Kadın işittikleri üzerine çalışacağını, kocasının parasına tenezzül etmeyeceğini açıklar. Kahramana göre ise asıl mesele başkadır. Kadın çalışsa bile sosyal düzen kötüdür. Evlilikler de bu düzenin bir parçasıdır. Yaşamın maddi boyutları ön plandadır. İnsan ne kadar kazansa da bu düzende bir köle olmaktan öteye geçemez. Eşyaya yatırım yapan, maddi kayıtları ile sınıf atlamaya uğraşan, yöneten-yönetilen ayrımının farkında olmayan bireylerden oluşan toplum ve bu toplumun çekirdeği hükmünde olan aile asla huzur bulamayacaktır. Düzen mekanikleşmiş, evlilikler de bu düzenden etkilenerek, iki kişinin maddi anlaşmasına dönmüştür. Kahramanın belli bir dünya görüşünü de içeren sözleri esasen Bekir Yıldız'ın sosyalist ideolojisinin esere yansımaları olarak değerlendirilmelidir.

O zaten çeşitli vesilelerle dünya görüşünü açıkça belirtmiştir (Sezer, 1998):

“Ben sosyalizmi başkaları gibi sonradan seçmiş biri değilim. (...) bin yıl önce de ben yaşamış olsaydım, o zamanki baskı düzenine karşı bir alternatif arardım. Ama ben bugünde yaşıyorum. Fabrikalarda çalıştım. Şunu gördüm ki, emperyalizm var olduğu sürece dünya yok oluyor. Ben onun karşısında bir alternatif aramak zorundayım bu alternatif sosyalizmdir.”.

Otobiyografik nitelikte yazdığından, bu fikirleri eserlerine serpiştirilmiş vaziyettedir. Yazar pek çok eserinde dile getirdiği üzere toplumdaki eşitsizliğin her unsuru, her yapıyı bozduğu görüşündedir. Gelir dağılımının adaletsizliği ve insanların kapitalizme boyun eğişi, bireyleri dolayısıyla aileyi, evlilikleri etkilemektedir. Tüketime dönüşmüş olanlar, daha çok çalışsa da nafiledir. Kazançlar yetmez olmuştur. Hele kazandıklarını ev eşyalarına yatıranlar, maaş ve ödeme günleri kısır döngüsünden çıkamaz. Tezini hikâyesinde de işlemiş olan Bekir Yıldız, eşyanın insanın önüne geçtiğinden dem vurur. Başkahraman, eşini maddiyatın kölesine dönüşmüş olmakla suçlar. Eşini de evlilikleri de böylesine olumsuz etkileyen asıl husus ise yaşamın aldığı bu şekildir. Vahşi tüketim çarkı yani kapitalist düzen başkahramanın hedefindedir. Yine de eşini itham etmeyi bırakmaz:

“Sen bir kölesin. Hem de orta çağdan arta kalan, sözüm ona uygar bir köle... Eşyaların tutsağı. Çalışacaksın ha? Çalış... Eline alabilir misin bir balta? İndirebilir misin odalara doldurduğun putların tepesine bir bir... Sonra, onların yerine, daha önce kovduğumuz yakınlarımızı çağırabilir misin? İhtiyar yakınlarımızı özellikle. Emeklilikleri bizim ilğimiz olan annemi? Ancak o zaman çalışabilirsin. Yoksa çocuklarımızı buzdolabına, çamaşır makinesine, elektrik süpürgesine mi emanet edeceksin?... Düzene kafa tutamadıktan sonra...” (Yıldız, 2010).

Kadın kocasının tenkit ve ithamları karşısında kendini güçsüz hisseder. Gençliği gitmiş, iki çocuklu ve kendine ait bir gelir kaynağı olmayan biri olarak çaresiz kaldığını düşünür. En azından ekonomik özgürlüğünü kazanması gerektiği fikri iyice aklına yerleşir. Aralarındaki gerginlik çocuklarının uyanması ile bir süre yatıştır. Erkekse artık bu evliliğin ne denli kof olduğunu zihninden geçirir. Evlilik âdeta bir şirkete dönmüştür. Başkahramana göre, çalışmayan karısına yeteri miktarda para getirdiğinde, evinin ihtiyaçlarını karşılandığında şirketteki herkes mutludur. Kahramanın anlatımıyla bu şirket, çocukların doğumuyla genişlemiş ve koşullar çetinleşmiştir. Çocuklar aslında yürümeyen bir evliliği ayakta tutmaya yarayan protezlerdir. Başkahramanın bu konuda hiç çekinmeden şunları söylediği müşahade edilir (Yıldız, 2010):

“Biz... İlk çocuğumuzu evliliğimizin temeline moloz gibi döşemiştik. Aramızdaki kopuklukları da, ikinci çocuğumuzun etiyile, kemiğiyle beslemek için dünyaya getirmişiz sanki. Yeni yeni anladım bu gerçeği de. Bir gönül olup düşünerek, isteyerek dünyaya getirmek gerekirdi onları, bizim çocuklarımız diyebilmek için... Ocağımızın ilk kuruluşu hilelidir çünkü...” (Yıldız, 2010).

Gayet acı ve yaralayıcı itirafları dinleyen kadın, eşine tahammül edemez. O da onu rencide etmek

için geçmişlerine döner. Yaptırdıkları kürtajlardan dolayı eşini vicdansızlıkla ve katil olmakla suçlar. Ona göre de eşi kötü bir kimsedir. Evliliğin dibini dinamitlemiş, başka yaşamların dünyaya gelmesini engellemiştir (Yıldız, 2010):

“Yeni bir çocuğumuz olacak dediğimde, düşün diye, vahşiler gibi sırtıma çıkıp hora tepen sen değil miydin? Paraların çünkü... Kürtaj. Ama çoğu kez doktorların pensleriyle açılan etlerim ve parça parça leğene atılan ya da tabletlerle lağıma gönderilen etli canlı çocuklarım... Sensin, karnımdaki çocukları öldüren. Zorla hem... Katil!..”.

Erkek ise bu işte ortak olduklarını, şayet işledikleri bir cinayetse ikisinin de katil olduğunu öne sürer. Gecenin sonunda kahramanlar münakaşa etmekten ve birbiriyle yüzleşmekten bitkin düşer. Aralarındaki tartışma bu son sahne ile noktalanırken hikâye de hazin biçimde tamamlanır.

Eserdeki evlilik ve aile kurumu merkezli vaka ve görüşlere bakıldığında, oldukça yadırgatıcı durumların yaşandığı ortadadır. Evlilikle inşa edilen aile, bireylerin sosyal benliğini kuşatan ilk çemberdir. Yeni yetişecek olanlara, değerler formasyonunun verildiği ilk yerdir. Dolayısıyla diğer tüm sosyal kurum ya da odaklardan daha etkilidir. Ailenin sosyal benliği kuşatması, çok boyutlu bir realitedir. Yalnızca çocuklar için değil, bir yetişkin için bile kültürel, ahlaki, politik, psikolojik, dinî boyutlarıyla aile önemli bir bağlayıcı kurumdur (Akın, 2019). Ondaki her bir boyutun kişiye yüklediği sorumluluklar vardır. Hikâyede ailevi bağların zaafa uğradığı, sadakatin yitirildiği, eşe gösterilmesi gereken saygının ve evlilik hukukunun ortadan kalktığı görülür. Ben olmaktan biz olmaya geçiş anlamına gelen evliliğin başkahraman tarafından tam olarak benimsenmediği anlaşılır. Modern zamanların baskın duygusu olan benliğin, egoizm safhasına varışıyla geleneksel aile anlayışına, aidiyet duygusuna ters düşen davranışlar sergilenir olur. Kişisel arzuların tatmini, ahlaki ve vicdani yükümlülüklerle çatıştığında, hikâyedeki başkahraman kendi isteklerini tercih eder. Bu da aile olmanın mesuliyetiyle bağdaşmaz.

Hikâyede, kadın kahramanın tüm olan bitenlere çocukları için tahammül ettiğini sezdirenen kısımlar bulunur. Kocasının bazı çıkışlarını bir kadın olarak hazmedemezken anne kimliğinin baskın çıkmasının onu keskin tepkilerden alıkoyduğu söylenebilir. Mamafih “Kadınlık, mevcut toplumsal atmosferde anne olmaya içkin ya da ona alternatif konumda ele alınırken, annelik daha köklü ve etkili kültürel örüntülerden beslenmektedir.” (Kalem, 2021).

Toplu bir değerlendirme ile norm dışı birliktelikleri onayıcı yaklaşım, poligami temayülü, evlilik mahremiyetini ihlal, sosyal ve bireysel etiği hiçe sayar tutumlar hikâyede evlilik kurumuna yönelik aykırılıkların en önemlileridir.

Sonuç

Evlenmek, yuva kurmak tüm toplumlarda değer atfedilen bir hadisedir. Aile olmak sosyal, kültürel, ahlaki bakımdan bir norm teşkil eder. Yerleşik değerleri çiğnemek, sosyal hayatta krizlere mal olacak bir teşebbüstür. Evliliğin bir değer veya norm olarak anlamı, edebiyattaki yansımasıyla elbette ayniyet göstermez fakat bir değer veya normun edebî söylem yoluyla yıpratılması mümkündür.

Bir kavramın gerçek hayattaki değeri ile edebiyattaki değeri arasında fark olabilir. Bu farkı ortaya koyan edebî söylemdir. Bir eserin dile getirdikleri ile o kavramın üzerine düşünmek, o kavramın değerinin belirlenmesinde etkili olur. Metinlerin okurları yöneltici, değerleri onaylayıcı ya da dışlayıcı, kategorize eden bir özelliği vardır. Bu özellikleri ile metinler, zihni birikim meydana getirme potansiyeline sahiptir.

Otobiyografik anlatılarda yazar tarafsız değildir. O, meseleleri kendi açısından tahlil eder, yorumlar. Dolayısıyla Bekir Yıldız'ın *Evlilik Şirketi* hikâyesi ile dile getirdikleri mühimdir. Burada yazar evlilik, nikah, aile bağlılığı gibi temel meseleleri sahip oldukları anlamdan uzaklaştırır. Ailenin, sadakatin, saygı ve özverinin toplum için ifade ettikleri belli iken eserde tüm bunlar bambaşka bir mecraya çekilir ve toplumsal norm ve realitelere aykırı biçimde yorumlanır.

Konuşmalardan anlaşıldığı üzere, bilhassa başkahramanın evliliğe yürekten bir bağlılığı yoktur, sadece ona katlandığı sonucu çıkar. Başkahramana göre beşerî ihtiyaçlar ve insanın doğası esas alındığında,

bazı anomaliler mazur karşılanabilir. Köy yerinde gençken yaptıklarını anlatışı, cinsi yakınlığın her türlüünü meşruiyete oturtmaya çalışan örtük bir söylem içerir. Eşini aldatmasını sıradanlaştırması, eşinin öfkelerini de onun kendisini aldatmayışına bağlaması hiçbir şekilde toplumsal realitelerle bağdaşmaz. Hikâyedeki erkek zaaflarını, toplumun genelinde görülen hadiseler gibi lanse edip kabul ettirmeye çalışır. Bu durum kabullenilmeyince de toplumun riyakâr olduğunu söyleyerek toptancı biçimde bütün bir sosyal paradigmayı mahkûm eder ve ona cephe alır. Kadınlara düşkünlüğüne dair ifşa ettiklerinden eşine ayrıcalık çıkartacak raddeye varması ise evlilik kurumunun dejenere edilişine örnektir.

Bekir Yıldız'ın otobiyografik nitelikte yazdığı ve bu hikâyenin de aynı özelliği taşıdığı yukarıda dile getirilmiştir. Onun bu yöntemi seçmesi, kendisini ifade etme biçimi olarak görülebilir. Buradan yola çıkarak hikâyedeki söylem, belli bir dünya görüşüne ve anlayışa dayanır. Karakterler, ilişkiler, bakış açıları, kahramanların sorgulamaları esasen yazarın kendi kişisel etiğinin kurgusal düzlemde okunmasını sağlar. Bekir Yıldız, kendi referanslarını ya da onların eşdeğerlerini kurgu kahramanlar üstünden eserlerine yerleştirir. Metinlerdeki kişilerin sözleri, eylemleri metindeki pratik dünyasını oluştururken aynı anda yazarın zihniyetinin kurgu boyutunda temsilini anlamaya imkân verir.

Evlilik Şirketi'nde başkahraman olan erkeğin normları reddeden tavrı, sosyalist temayülünü belli edişi, şahsi hükümleri Bekir Yıldız'ın kişisel bakış açısıyla, dünya görüşüyle örtüşür niteliktedir. Hikâyenin başından itibaren kahramanın okurda bıraktığı izlenim, hikâyenin genel yapısı, söylemi, hedeflenmiş iletilerle yüklü oluşu, eserdeki atıflar hep onun tercihlerinin haklı, normal ve onaylanması gerektiği fikrine yöneliktir. Hikâyedeki açık yahut gizli göndermeler, özünde evliliği değersizleştiren bilinçli veya örtük bir güdüleme olduğu kanaatini uyandırır.

Bu noktada yazarın değer odağının ne olduğu sorusu da ortaya çıkar. Değer, her türlü işleyişin bir düzene girmesi için şarttır. Evliliğin işleyişi için de bağlılık, sorumluluk, fedakârlık gibi değerler lazımdır. Oysa Bekir Yıldız'ın hem röportajlarından hem eserlerinden tespit edildiği üzere evlilik, onun şahsi paradigmasıyla uyumsuzdur. İncelediğimiz hikâye, evliliğin iyi yanlarına yönelik bir ilham veya fikir vermez. Kahramanların evliliklerine dair aidiyet duygusu kalmamıştır. Nitekim hikâyenin en başında “biz olamadık” manasına gelen sözler sarf edilir. Eşler arası dayanışma ve olumlu diyalog yerini, yıpratıcı bir eleştireliliğe ve hakaretlerle dolu yargılamalara bırakmıştır. Bahsedilen özellikleri ile Bekir Yıldız'ın bu hikâyesi, Türk edebiyatında evlilik kurumuna ilişkin en aykırı bakış açısına sahip örneklerden biridir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı %100'dür.

Çıkar Beyanı

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Akın, M. H. (2019). Sosyal etkileşim ve sosyal benlik kaynağı olarak aile. *Medeniyet ve Toplum*, 3(1), 1-14.
- Aktulum, K. (2022). *Yazınsal metinlerde değer çözümlemesine giriş*. Çizgi Kitabevi.
- Hızlan, D. (1998, 9 Ağustos). Bekir Yıldız'ın anısına / acısına. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/bekir-yildizin-anisina-acisina-39032905>
- Durukoğlu, S. (2012). *Bekir Yıldız'ın eserlerinde izlek ve yapı*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Kalem, A. S. (2021). Göç ve annelik: Uluşarını göçmen kadınların annelik pratikleri. *Medeniyet ve Toplum*, 5(2), 86-105.
- Özkırımlı, A. (1984). Dünden bugüne Bekir Yıldız. *Günümüzde Kitaplar Aylık Kültür Dergisi*, 7(6).
- Sezer, S. (1998). Bekir Yıldız'ın anlattıklarından. *İnsancıl Aylık Kültür Sanat Dergisi*, 96(8).
- Turğut, F. (2017). Tarihsel süreçte aile kurumunun dönüşümü ve geleceğine yönelik çıkarımlar. *Medeniyet ve Toplum* 1(1), 93-117.
- Yıldız, B. (1980). *Halkalı köle*. Yazko.
- Yıldız, B. (2010). *Evlilik şirketi*. Everest Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Bekir Yıldız started his literary life with his first story published in 1951; He made a name for himself with his works in the genres of interviews, stories and novels. Yıldız, who generally follows a social realist line, mostly deals with the themes of life in Anatolia, migration and family. Among these, family is the subject in which he has a special interest.

There are many fictional works based on family in Turkish literature. Bekir Yıldız, as one of the writers who took the family as his theme, differs from other artists with his contradictory ideas about marriage, marriage and children. In his novels, he often takes the family as his pivot. *Evlilik Şirketi*, on the other hand, is important because it is the work he wrote before the aforementioned novels. It is determined that the work has an autobiographical quality and also reflects Bekir Yıldız's ideological perspective. It is a result obtained from the examination that the fiction and ideas in this story are the core of *Halkalı Köle* and *Aile Savaşları* novels. In addition, it is seen that the story, which contains intense criticism about the institutional structure of marriage, forces the usual perspective towards the family. Although *Evlilik Şirketi* is a short story, it carries a significant thematic volume with its references to the issues it touches on the family environment. The sense of loyalty of the spouses contains a strange discourse on the level of sexual morality. It can be predicted that the attitude exhibited in social obligations, the way of approaching women and tradition are related to the ideological perspective of the author.

There may be a difference between the value of a concept in real life and its value in literature. It is the literary discourse that reveals this difference. Thinking about the concept of a work with what it expresses is effective in determining the value of that concept. Texts have a feature that directs readers, confirms or excludes values, and categorizes them. With these features, texts have the potential to create mental accumulation.

In autobiographical narratives, the author is not impartial. He analyzes and interprets issues from his own perspective. Therefore, what Bekir Yıldız expressed with the story of *Evlilik Şirketi* is important. Here, the author removes basic issues such as marriage, marriage and family loyalty from their meaning. While it is clear that family, loyalty, respect and self-sacrifice mean something to society, in the work, all of these are taken to a completely different medium and interpreted in a way that is contrary to social norms and realities.

It has been stated above that Bekir Yıldız wrote autobiographically and this story has the same feature. His choice of this method can be seen as a way of expressing himself. Based on this, the discourse in the story is based on a certain worldview and understanding in the intellectual basin. Characters, relationships, perspectives, and the heroes' questions essentially enable the author's own personal ethics to be read from a fictional plane. Bekir Yıldız places his own references or their equivalents in his works through fictional heroes. The words and actions of the people in the texts create the practical world in the text, while simultaneously allowing us to understand the representation of the author's mentality in the fictional dimension.

The attitude of the man who is the protagonist in *Evlilik Şirketi*, rejecting the norms, his obvious socialist tendencies, and his personal judgments coincide with Bekir Yıldız's personal perspective and world view. The impression left by the hero on the reader from the beginning of the story, the general structure of the story, its discourse, the fact that it is loaded with targeted messages, and the references in the work all point towards the idea that his choices are justified, normal and should be approved. Explicit or hidden references in the story lead to the conclusion that there is a conscious or implicit motivation that essentially devalues marriage.

At this point, the question of what the author's focus of value is arises. Value is essential for all kinds of operations to be in order. Values such as commitment, responsibility and sacrifice are necessary for the functioning of marriage. However, as determined from both Bekir Yıldız's interviews and his works, marriage is incompatible with his personal paradigm. The story we are examining does not provide inspiration or insight into the good aspects of marriage. There is no sense of belonging left in the heroes' marriages. As a matter of fact, at the very beginning of the story, words meaning "we couldn't be" are spoken. Solidarity and positive dialogue between spouses have been replaced by damaging criticism and judgments full of insults. With the mentioned features, this story of Bekir Yıldız is one of the examples with the most contradictory perspective on the institution of marriage in Turkish literature.